

DBB 223 TÜRK İŞARET DİLİ I

9. HAFTA

Okuma Listesi

- Dikyuva, H., Makarođlu, B. & Arık, E. (2015). Türk İşaret Dili Dilbilgisi Kitabı. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Valli, C., Lucas, C., Mulrooney, K. J., & Villanueva, M. (1992, 1. Baskı; 2011, 5. baskı). Linguistics of American Sign Language. Washington, DC: Gallaudet University Press.
- Sutton-Spence, Rachel ve Bencie Woll (1999). Linguistics of British Sign Language. Cambridge: Cambridge University Press.
- Johnston, T. & Schembri, A. (2007). Australian Sign Language (AUSLAN): An introduction to sign language linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Meir, I. & Sandler, W. (2007). A language in space: The story of Israeli Sign Language. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Arık, E. (Ed.) (2013). Current directions in Turkish Sign Language research. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.

İşaret Yapılanışı ve Biçimlenişı

- **Biçimbilim**, bir dildeki sözcük yapılarını, sözcüklerin köklerini, eklerini ve sözcük yapısını ilgilendiren dilbilgisel kuralları inceleyen bir dilbilim dalıdır. Sesbilim bölümünde anlatıldığı gibi, işaret dillerinin sesbilimsel görünümü, konuşma dillerinden farklı özellikte bulunmaktadır.
- Konuşma dillerinde ardışık ve sistemli bir şekilde seslerin biraraya gelmesiyle sözcükler oluşmasına karşın, işaret dillerinde sözcükler/işaretler beş farklı parametre (el şekli, yönelim, konum, hareket ve el dışı işaretler) ile oluşmaktadır. İki dilin temel yapısındaki bu ayrım, farklı türde biçimbirimlerin görülmesini sağlamaktadır.

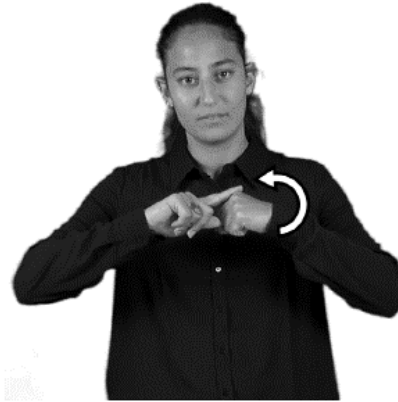
İşaret Yapılanışı ve Biçimlenişi

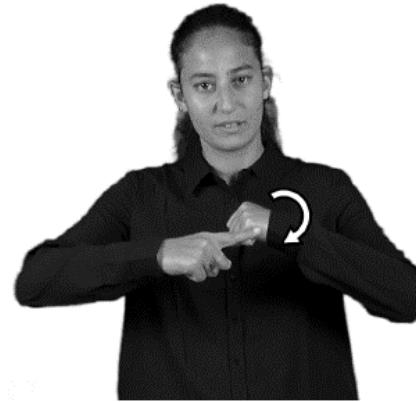
2+SINIF

3+SINIF

1+HAFTA+ÖNCE

1+HAFTA+SONRA

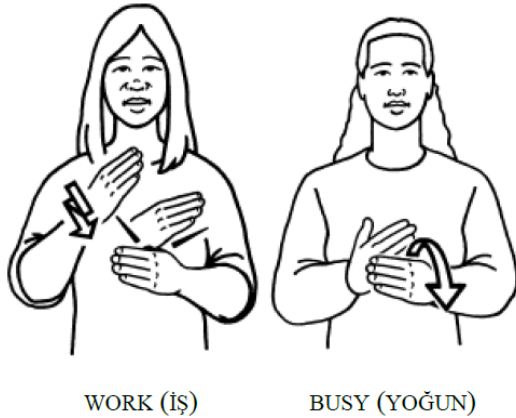
İşaret Dillerinde Bięimbirimsel Görünümler

- Sami dillerinde olduğu gibi bir çeşit **şablon biçimbilim** (İng. templatic morphology) olduğu, hareketin içsel mekanizmasındaki biğimlenişinin ise Sami dillerinin biçimbilimsel yapılanışına çok benzediği birçok araştırmada ne sürülmektedir (Bkz. Liddell 1984a; Fernald & Napoli 2000; Sandler & Lillo-Martin 2006).

İşaret Dillerinde Biçimbirimsel Görünümler

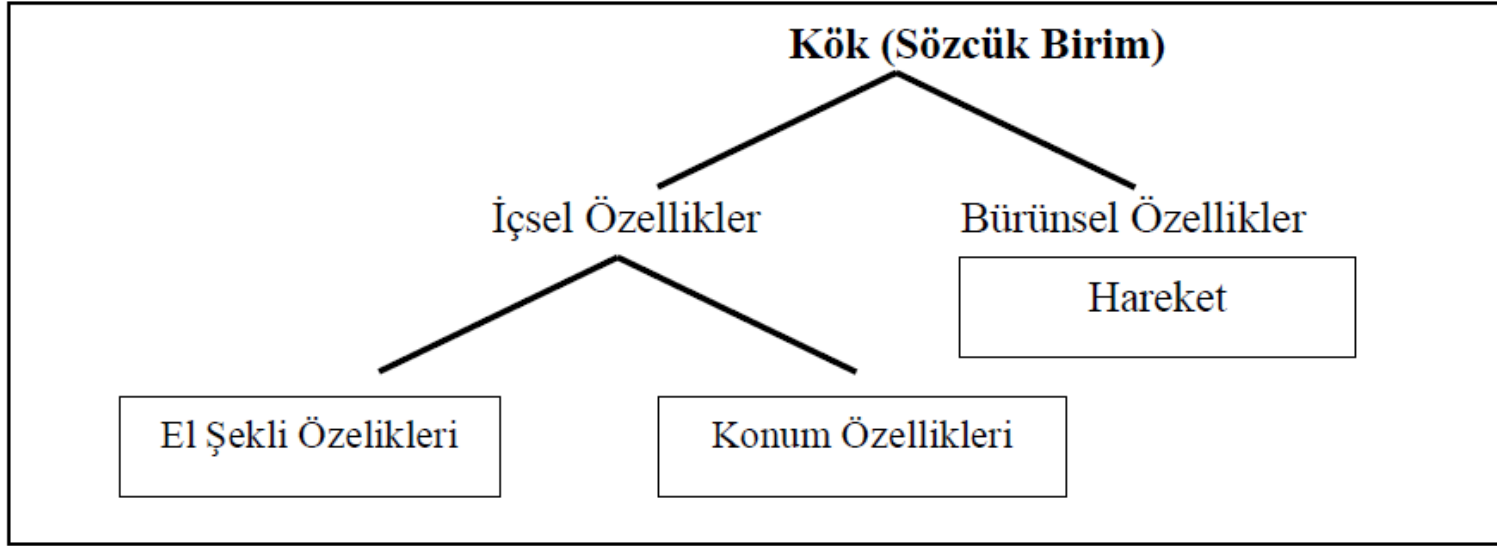

Şekil 1: Avustralya İşaret Dilinde hareket biçimlenişi yoluyla türetim (Johnston & Schembri (eds.), 2003)

İşaret Dillerinde Biçimbirimsel Görünümler

Şekil 2: Bürünsel Model’de El Şekli, Konum ve Hareketin Hiyerarşik Düzenlenişi (Brentari, 1998)

İşaret Dillerinde Biçimbirimsel Görünümler

Brentari (2002), sözcük yapımında içsel özelliklerin Sami dillerindeki ünsüz setine, bürünsel özellikleri ünlülerin görünümüne benzediğini belirtmekte, işaret dillerinin biçimbilimsel görünümü ile eklemlesiz (İng. *nonconcatenative*) dillerle temel açıdan şu şekilde benzediğini belirtmektedir:

- a) Hiyerarşik yapının içeriksel özellikler dalı, yapının bürünsel özellikler dalından daha çok sözlükler çekirdek özelliğindedir. Konuşma dillerindeki sözlüksel karşıtıklarda ünsüzlerin daha çok anlamsal çekirdek oluşması ile benzer özellik taşımaktadır.
- b) Bürünsel özellikler, konuşma dillerinde ünlülerin belirtkenin (İng. *signal*) aracı olması ile aynı işlevinde bulunmaktadır.
- c) Hareket, konuşma dillerinde ünlülerin seslem çekirdeğini oluşturmasına benzer şekilde işaret dilinde seslem çekirdeği işlevine sahiptir.

İşaret Dillerinde Biçimbirimsel Görünümler

- Geleneksel olarak eklemesiz Sami dileri biçimbilimi bakış açısına göre İbranice “katav” (yazmak) sözcüğü \sqrt{ktv} kökünden ve ezgisel örüntüden oluşmaktadır. Bu bakış açısının temeli McCarthy (1979, 1981) tarafından formüle edilmiş olup biçimbilimsel yapısını, üç farklı düzlemde (İng. plane) ele alınmaktadır: Ünsüz-Ünlü iskeleti (ünsüzler ve ünlüler için yapısal boşluk), kök (ünsüzler) ve ezgi (ünlüler ve çekimsel bilgi). Bu yaklaşıma göre aşağıdaki gibi çözümleme ortaya çıkmaktadır.

Kök

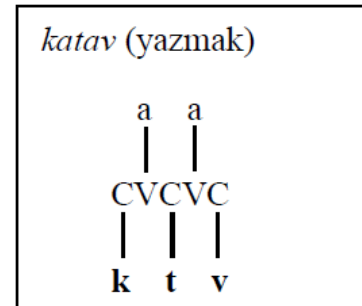
\sqrt{ktv}

Örüntü

CaCaC

Sözcük

katav (yazmak)

İşaret Dillerinde Biçimbirimsel Görünümler

- İşaret dili sözlükçelerinde anlamsal güdülenmelerin sesbilimsel birimler üzerine etkisi çoğunlukla göz ardı edilmiş olup alayazındaki kimi araştırmalar ise ikisi arasınındaki ilişkiyi açık bir şekilde ortaya koymaktadır (Bkz. Brennan, 1990; Johnston & Schembri 1999; Wilbur 2008; Strickland ve diğ. 2015).

ÖDEMEK

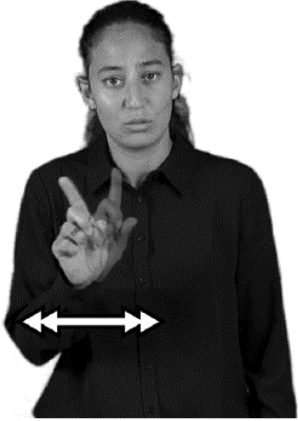

ÖDEME

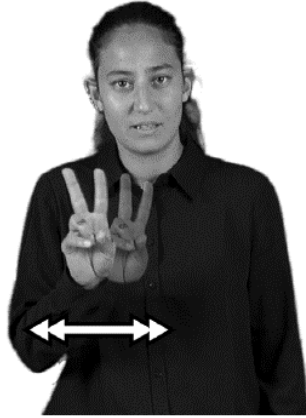

MAAŞ

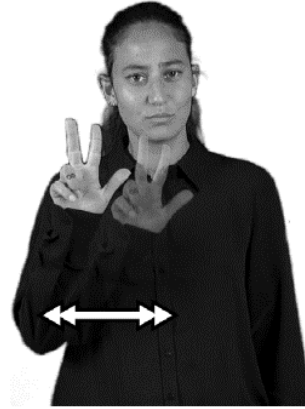
İşaret Dillerinde Biçimbirim

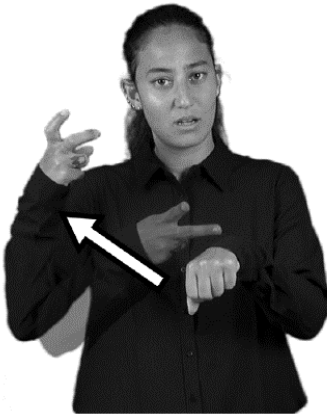
ON

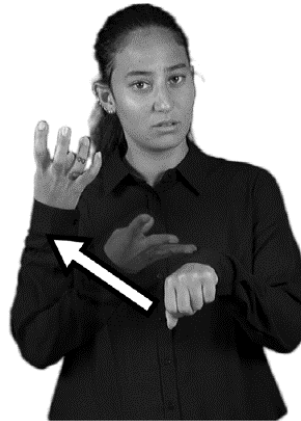
YİRMİ

OTUZ

2^SAAT

4^SAAT

İşaret Dillerinde Biçimbirim

ÇALIŞMAK+yavaşça